

‘Zelfplagiaat’-rapport van de Commissie-Zwemmer:

Broddelwerk over fictieve peanuts

Peter Nijkamp

In deze notitie geef ik een voorlopige reactie op het rapport van de cie. Zwemmer. Ik kom tot de conclusie dat dit rapport de plank volledig mislaat, en wel op twee gronden: (i) de empirische basis van dit rapport is zo flinterdun dat het verwijt van ‘questionable research practices’ aan het adres van Nijkamp en mede-auteurs volstrekt misplaatst is; (ii) er is formeel zoveel op de gevolgde procedure aan te merken dat de resultaten van dit rapport voor beleid terzake nutteloos zijn.

Voorgeschiedenis

In januari 2014 verschenen diverse krantenberichten over vermeend zelfplagiaat van Peter Nijkamp. Het Bestuur van de VU besloot een onderzoek te starten naar de wijze van eigen bronnengebruik in het gehele oeuvre van Nijkamp, zulks naar aanleiding van uitspraken in het rapport van de cie. Drenth die reeds eerder publicaties van Karima Kourtit onderzocht had. Probleem daarbij was wel dat het rapport van de cie. Drenth door de VU zorgvuldig geheim werd gehouden en dat daarover door betrokkenen ook niet gecommuniceerd mocht worden, terwijl over de veronderstelde inhoud daarvan in de pers wel vrijelijk gespeculeerd werd. De heer Drenth heeft in de jongste LOWI uitspraak over deze zaak (25 februari 2015) zelfs een gevoelige tik op de vingers gekregen, omdat hij in strijd met de vertrouwelijkheidseisen publiekelijk daarover toch mededelingen had gedaan. In dezelfde LOWI uitspraak werd een vernietigend oordeel over de handelwijze van de VU gegeven, terwijl de beschuldiging van schending van de wetenschappelijke integriteit (m.n. plagiaat) door Kourtit en Nijkamp ongegrond werd verklaard. Dit LOWI oordeel vormt een belangrijk ankerpunt voor mijn kritische beschouwing over het onderzoek dat het CvB van de VU heeft laten uitvoeren naar ‘zelf-plagiaat’ van mij en mijn tientallen mede-auteurs.

Het onderzoek naar de wijze van citeren door Nijkamp en co-auteurs werd door de VU in handen gelegd van de cie. Zwemmer. De bevindingen van het rapport-Zwemmer waren gebaseerd op 43 publicaties waaraan Nijkamp samen met andere auteurs had meegewerkt en die in de VU publicatie database Metis te vinden waren. Deze 43 artikelen bevatten een overlap

van minimaal 50 woorden met een ander artikel van Nijkamp en mede-auteurs in dezelfde database, zonder dat – naar de mening van cie. Zwemmer – duidelijk was aangegeven dat hier sprake was van hergebruik van eigen teksten door Nijkamp en mede-auteurs. In deze 43 artikelen gaat het dus om ‘zelfplagiat’ van Nijkamp en mede-auteurs.

Het werk van cie. Zwemmer is hiermee na één jaar afgesloten. In die periode zijn ongeveer 260 artikelen computer-matig gescand, vooral uit de laatste tiental jaren. Van het gehele omvangrijke oeuvre van Nijkamp met co-auteurs is – in tegenstelling tot de taakopdracht – tot nu toe slechts iets meer dan tien (!) procent onderzocht. In het ongeveer 40.000 pagina’s tellende gehele oeuvre van Nijkamp (met vele co-auteurs) heeft de cie. Zwemmer 43 gevallen van artikelen met ‘zelfplagiat’ aangetroffen (door de commissie ‘overlap’ genoemd). In feite heeft de commissie in slechts minder dan twee procent van alle publicaties “vanaf 1972 tot en met 2014” (meer dan 2400) van Nijkamp met co-auteurs voorbeelden van ‘zelfplagiat’ gevonden. De commissie geeft zelf toe dat haar werk verre van volledig is en bij lange na niet representatief is. Desalniettemin meent ze toch dat ze generiek en zonder enige specifieke argumentatie over het wel onderzochte deel van haar opdracht de uitspraak ‘questionable research practice’ kan doen, een in Nederland onbekende term die ontleend is aan een KNAW briefadvies uit april 2014 over ‘Correct Citeren’ en die enige jaren eerder in een ALLEA advies is te vinden.

De commissie heeft bij haar onderzoek niet gekozen voor een inhoudelijke analyse, maar voor het gebruik van mechanistische detectie-software. Bij deze computer-technische scans van het werk van Nijkamp en co-auteurs is door de cie. Zwemmer als uitgangspunt geformuleerd dat de zoeker uitsluitend gericht wordt op artikelen die onderworpen zijn geweest aan een peer review proces en gepubliceerd zijn in een geïndexeerd tijdschrift (met een Web of Science, ISI of Thomson Reuters kwalificatie). Journals in deze categorie voldoen aan erkende kwaliteitseisen en hebben een zgn. impactscore die iets zegt over het wetenschappelijk belang van een journal. Aangezien overlap tussen twee artikelen betekent dat er sprake is van een identieke tekst in het ene journal ten opzichte van het andere journal, spreekt het voor zich dat beide journals aan de kwalificatie van ‘gerefereerd’ en ‘geïndexeerd’ dienen te voldoen om te worden opgenomen in de ‘Zwemmer-lijst’. Deze afspraak is ook nadrukkelijk met de cie. Zwemmer afgesproken en vastgelegd. Ik heb zelfs een lijst van WoS, ISI of TR journals aan de commissie overhandigd.

In het navolgende zal ik alleen ingaan op de uitspraken van de cie. Zwemmer t.a.v. de 43 artikelen die de basis hebben gevormd voor haar conclusies. Er worden in het rapport Zwemmer ook diverse uitspraken gedaan over publicaties buiten de Metis selectie, maar deze

uitspraken getuigen van grote onzorgvuldigheid, serieuze fouten en haastige spoed (zelfs met vele vraagtekens!), zodanig dat deze stukken zich niet lenen voor een gedegen kritische beschouwing en hier buiten beschouwing worden gelaten. Het is bijvoorbeeld toch op zijn zachtst gezegd merkwaardig dat de commissie een gelukwensbijdrage voor een zusterorganisatie aanziet voor een zwaarwegend artikel. De generieke veronderstelling van Zwemmer c.s. dat zelfcitatie ('overlap') in principe ongepast is berust op een 'incriminerende' mythe die helaas binnen de VU ingang heeft gevonden, maar daarbuiten niet wordt gedeeld (zie ook het jongste LOWI advies).

Ontluisterend.....

Reeds bij eerste lezing van het volledige rapport van de cie. Zwemmer valt op dat het gebruik van computerscans zonder inhoudelijk begrip en een specifieke interpretatie van de desbetreffende informatie tot baarlijke nonsens leidt. Hoe kan het bestaan dat de commissie beweert dat redactionele inleidingen door haar niet worden meegenomen, terwijl later een voorbeeld van 'zelfplagiaat' uit nota bene een editorial voor een tijdschrift wordt gegeven? Hoe kan een weldenkende commissie een discussiestukje van twee bladzijden over klimaatverandering (meer dan 14 jaar geleden aan de KNAW aangeboden) verheffen tot een peer-review artikel in een hoogwaardig tijdschrift? Hoe is het mogelijk dat een commissie een inleiding op een special issue voor een journal aanziet voor een gerefereerd artikel? Of waarom beschouwt de cie. Zwemmer een elementaire proceedings-bijdrage in een Italiaans boekje als een hoogstaande wetenschappelijke publicatie? Is het niet erg slordig van de cie. Zwemmer om uit te spreken dat voorlopige papers (zoals research memoranda) niet worden meegeteld, terwijl deze in verschillende aan mij overhandigde computerscans wel zijn beschouwd? Is de commissie zich ervan bewust dat diverse computerscans van de 43 gewraakte artikelen zelfs abstracts en CV's van auteurs als gemarkeerde overlaps identificeren? Is het niet bedroevend dat een artikel uit 2011 wordt bekritiseerd omdat er geen verwijzing in voorkomt naar een ander artikel dat pas in 2013 (!) is gepubliceerd? Waarom heeft de commissie over het hoofd gezien dat sommige passages afkomstig zijn uit een informeel document waarvan de bron wèl is opgenomen? En waarom wordt een overlap met informeel internet-materiaal van een mede-auteur mij aangerekend als verwijtbaar? Om het nog gekker te maken, hoe kan de commissie over het hoofd zien en mij verwijten dat een mij onbekende auteur in een later jaar een tekst van mij uit een eerder jaar heeft overgenomen zonder bronverwijzing, in plaats van het omgekeerde? Tenslotte, heeft de cie. Zwemmer echt niet gezien dat als men abusievelijk een

publicatie met zichzelf vergelijkt, men automatisch een (absurd) hoge ‘similarity’ index krijgt? Ik heb Zwemmer c.s. op vele fouten gewezen, maar dat was aan dovemansoren geklopt.

De onzorgvuldige aanpak van de cie. Zwemmer getuigt van goed bedoeld hobbyisme, maar bewijst opnieuw dat een integriteitsonderzoek met behulp van computerscans een gevaarlijke zaak is in de handen van niet-deskundigen. Helaas bevatte de cie. Zwemmer geen enkele expert op mijn vakgebied. Wetenschapsassessment hoort nu eenmaal door disciplinaire deskundigen op een bepaald vakgebied te worden uitgevoerd. Het rapport van de cie. Zwemmer voldoet niet aan elementaire betrouwbaarheidseisen en is reeds daarom onbruikbaar. Het is daarbij wrang te constateren dat de voorzitter van de cie. Zwemmer reeds eerder door het LOWI op de vingers is getikt voor onzorgvuldigheid in een zaak over wetenschappelijk auteursrecht aan de UvA, maar daar blijkbaar niets van heeft geleerd.

Tegenstrijdig.....

Het valt te verwachten dat een document dat bij eerste lezing reeds een foutenpercentage van 25 procent oplevert, verder ook rammelt. Dat zal nu worden aangetoond. De cie. Zwemmer heeft zich – zoals gezegd – bij de analyse van de 43 gewraakte artikelen laten leiden door twee selectiecriteria: (i) het artikel is te vinden in de Metis database van de VU; (ii) de overlap komt voor in twee journals die allebei vallen onder de categorie ‘peer review’ en ‘kwaliteitsindexering’. De laatste strikte eis is door de commissie aangehouden, omdat er momenteel veel beunhazerij aan het ontstaan is bij ‘open access’ tijdschriften die in naam een ‘peer review’ systeem kennen, maar verder aan geen enkele kwaliteitscertificering voldoen in de vorm van een objectief meetbare en wetenschappelijk verantwoorde impactscore.

Het blijkt dat de VU Metis database – waarin een bont scala van publicaties te vinden valt – geen enkele zorgvuldigheidseis kent t.a.v. het opnemen van artikelen in dit bestand. De cie. Zwemmer signaleert ook zelf ernstige mankementen in dit databestand van de VU. Het is een ratjetoe zonder kwaliteitscontrole, waarin auteurs, mede-auteurs, afdelingssecretarissen, facultair personeel of anderen naar hartelust en zonder enige coördinatie items kunnen opnemen of veranderen. Dat hoeft op zich geen bezwaar te zijn, maar als de cie. Zwemmer uit deze bonte database 43 artikelen met ‘zelf-plagiaat’ van Nijkamp en co-auteurs opspoort, dient ze zich er uiteraard zorgvuldig van te vergewissen dat deze artikelen vallen in de door haar zelf afgesproken categorie ‘gerefereerd’ en ‘geïndexeerd’.

Helaas is deze zorgvuldigheidcheck uitgebleven. Men heeft te veel op de computer vertrouwd en te weinig op een uitgebalanceerde ‘expert opinion’. De meeste artikelen waarin zogenaamd ‘zelf-plagiaat’ voorkomt zijn te vinden in het ‘lichtere’ genre tijdschriften die meer

populariserend zijn en gericht op bredere kennisverspreiding; zij vallen niet onder de ‘zware’ categorie van hoogwaardige publicaties die door de cie. Zwemmer dienden te worden beoordeeld. Het valt glashard aan te tonen dat veruit het merendeel van de 43 artikelen in de ‘zelf-plagiaatlijst’ van de cie. Zwemmer niet voldoen aan de door de commissie zelf gestelde eisen. Op basis van een eerste screening in een beperkt aantal dagen, kom ik tot de harde conclusie dat ongeveer 80 procent van de 43 artikelen in de lijst van cie. Zwemmer daarin ten onrechte is opgenomen. De commissie heeft verzuimd te controleren of de door haar geselecteerde publicaties wel echt gerefereerd en geïndexeerd zijn. Daarmee zijn de conclusies van de cie. Zwemmer in het licht van haar eigen uitgangspunten empirisch volstrekt onhoudbaar. Dit rapport had nooit gepubliceerd mogen worden, laat staan door het VU Bestuur gepubliceerd mogen worden. Nu het grootste deel van de opgenomen items fout is, mag het werk van de cie. Zwemmer als ‘broddelwerk’ worden beschouwd.

Mechanistisch.....

Research is een proces dat begint met eerste ideeën, gesprekken, discussies, presentaties, lezingen, conferentiebijdragen, uitmondend in een (hopelijk) hoogwaardige publicatie in een topjournal, gevolgd door kennisdisseminatie over deze vindingen in de vorm van gastcolleges, lezingen, populariserende wetenschappelijke bijdragen enz. Het enige wat telt in de wetenschap is de toppublicatie; halffabricaten, tussenproducten en kennispopularisering zijn heel belangrijk, maar hebben een ander doel. Wetenschappers dienen beoordeeld te worden op hun topprestaties.

In de lijst van 43 van de cie. Zwemmer komen diverse overlaps voor met ‘lichtvoetige’ tussenproducten, halffabricaten en populariserende kennisbijdragen. Bij een zorgvuldige analyse van deze passages blijkt dat het in het laatste geval altijd gaat om algemeen oriënterende, inleidende of technische bijdragen of om beknopte literatuurreviews (meestal niet eens in puur letterlijke vorm) en niet om recycling van bestaande kennis of hergebruik van eigen teksten onder het mom van originaliteit. Dit is een volstrekt normale zaak in het wetenschapsbedrijf, althans in de kringen waarin ik vertoef. Deze gevestigde praxis laakbaar achten en voorzien van het predikaat ‘questionable research practice’ raakt kant noch wal. Als men – om de gedachte te bepalen – 20 maal over migratie en globalisering schrijft, is het dan onfatsoenlijk om consistent te zijn en een aantal malen dezelfde zinsuitdrukkingen te bezigen

zonder oorspronkelijkheid te claimen? Het Zwemmer-rapport stelt zich hiermee buiten de werkelijkheid van de reguliere wetenschapsbeoefening.

Ik geef een voorbeeld. In de afgelopen jaren heb ik mij met een Japanse collega bezig gehouden met de ontwikkeling van nieuwe varianten van Data Envelopment Analysis (DEA), een wiskundige techniek voor efficiency assessment. Gemiddeld één keer per jaar hebben we vanuit een bepaalde bekende wiskundige grondvorm een nieuwe variant ontworpen. Het gaat toch niet aan om in elke nieuwe publicatie een verwijzing te maken naar tien voorgaande publicaties? Een à twee referenties naar eigen werk lijken me in zo een geval meer dan voldoende; bovendien zal geen enkele uitgever een voortdurende herhaling van de auteurs zelf accepteren. Een veelheid van zelf-citaties wordt vaak als pedanterie beschouwd, die er alleen toe dient het aantal eigen citaties kunstmatig op te schroeven.

Het bovenstaande zal ik nog toelichten met een andere illustratie. Stel ik zeg in een artikel: “Volgens Pieterse (2002) zal in de eeuw van de globalisering de migratie sterk toenemen”. Mag ik dan deze zin (inclusief keurige bronverwijzing) niet in een volgend artikel letterlijk opnieuw gebruiken? Wat schieten we ermee op als ik in plaats daarvan zou zeggen: “De migratie zal sterk bevorderd worden in de eeuw van de globalisering” (Pieterse, 2002)? Deze identieke informatie zal door de computer echter niet herkend worden als ‘similarity’. In de computerscans van de cie. Zwemmer zijn van zulke passages talloze voorbeelden te vinden. Ik vind het absurd deze wereldwijde en gevestigde praxis van zelf-citatie als aanvechtbaar te betitelen. Een wetenschapper is vrij in de keuze van zijn werkwijze, zolang de wetenschappelijke integriteit maar gerespecteerd wordt.

Ik verwijt de cie. Zwemmer een mechanistische aanpak, waarbij zonder gevoel voor inhoud en context slaafs de resultaten van computerscans worden gevolgd. Het dient toch bekend te zijn uit handleidingen computerscans voor docenten dat de ‘human interface’ cruciaal is bij de scan-interpretatie.

Origineel.....

De eis van de cie. Zwemmer – en in het verlengde daarvan van de VU – is – zonder ook meer enige bewijsvoering – dat wetenschappelijke publicaties origineel dienen te zijn. Nu ken ik helaas maar weinig wetenschappelijke bijdragen die volstrekt origineel zijn. Bovendien is die eis in geen enkel reglement te vinden. Wel ken ik veel publicaties die claimen origineel te zijn, maar dat helemaal niet zijn. Er zijn prachtige literatuuroverzichten voorhanden, die veel inzichten bevatten maar helemaal niet origineel zijn. Deze eis van originaliteit lijkt me

ongerijmd en ongewenst. Waar komt deze eis dan vandaan? Wetenschap is toch ook de ‘body of knowledge’ in kaart brengen en vasthouden?

Het kan natuurlijk functioneel zijn als een auteur expliciet naar zichzelf verwijst, zeker als het gaat om recente nieuwe ideeën die pas zijn verschenen. Maar in veel gevallen in de Zwemmer-lijst gaat het om soms obligate of bij deskundigen bekende opmerkingen, waarbij het er niet zoveel toe doet wie de ‘auctor intellectualis’ is. Het gaat dan meestal om de contextualisering van het onderzoek, niet om het onderzoek zelf. Verwijzingen dienen daaraan functioneel te zijn; aanhalingstekens kunnen dan nuttig zijn, maar dat is geen ‘must’. Hoe meer bekend of algemeen de boodschap is, des te meer kan men aan de oppervlakte blijven qua precisie van bronvermelding. De cie. Zwemmer heeft helaas elke onvolledige bronvermelding over één kam geschoren. Dat is volstrekt onjuist. In de lijst van 43 ‘zelf-plagiaat’ gevallen zijn in de meeste gevallen bovendien de bronvermeldingen wel (in)direct te vinden, maar niet altijd in de door de cie. Zwemmer gewenste vorm. Ik bestrijd dat een globale bronvermelding voor standaard uitdrukkingen onvoldoende zou zijn. Bij al mijn honderden publicaties samen met vele mede-auteurs is daarover nog nooit een reviewer of editor gevallen. Waarom zou zo’n praxis dan ‘questionable’ zijn? Uitgevers blijken hiermee in elk geval geen probleem te hebben. De cie. Zwemmer heeft helaas geen oog gehad voor de privaatrechtelijke aspecten van publicaties in de handen van uitgevers, ten opzichte van kwestieuze integriteitsvisies van universitaire bestuurders of hun adviseurs.

Misplaatst.....

De cie. Zwemmer hoorde conform instellingsbeschikking te inventariseren welke bronverwijzingen ik in mijn publicaties hanteerde. In plaats van zich te concentreren op haar kerntaak, namelijk het doorvorsen van mijn gehele oeuvre, heeft ze iets geheel anders gedaan, nl. de vraag beantwoorden waaraan mijn ‘ontzagwekkende’ productie te danken is. Deze vraag berust geheel op ongezonde curiositeitsdrang en was in het geheel niet begrepen in de taakopdracht van het Bestuur van de VU. Het antwoord op die vraag door de commissie is even koddig als onthutsend: door verschillende bronverwijzingen in mijn werk (samen met vele co-auteurs) weg te laten (dus ‘zelfplagiaat’) is het plausibel dat ik mijn wetenschappelijke productie tot ongekennde hoogte kon opschroeven. Maar ik vraag de cie. Zwemmer in gemoede: stel dat mijn co-auteurs en ik in 43 publicaties onszelf niet letterlijk geciteerd zouden hebben, maar iets andere zinnen hadden gekozen met ongeveer dezelfde inhoud, had dat dan veel uitgemaakt voor de totale productie? Absoluut niet! Stel dat het in deze 43 publicaties zou gaan om een totaal van max. 8.000 woorden (de omvang van één gemiddeld artikel), met teksten die

van onszelf zijn; als wij die zinnen tot een andere formulering zouden hebben omgebouwd, dan zou dat hooguit enige dagen tijd hebben gekost! Een voorlopige analyse laat bovendien zien dat het aandeel van door de cie. Zwemmer gevonden ‘zelf-plagiaat’ in mijn totale werk wellicht niet meer dan een-tienduizendste omvat! Het gaat dus over ‘peanuts’. Een hoog publicatievolume valt hiermee niet te verklaren. De cie. Zwemmer zit er helemaal naast!

Een volgende mythe die door deze commissie ten tonele wordt gevoerd is de uitspraak dat ik niet in hoogwaardige journals zou publiceren. In alle bescheidenheid, dit is ongefundeerde lariekoek. Op mijn vakgebied – ruimtelijke planning en economische geografie – bestaan wellicht ongeveer 20 à 30 internationale topjournals met een zware kwaliteitscontrole. Ik heb in de meeste van deze journals gepubliceerd, en niet één maal maar vaak diverse malen. En daar zitten journals tussen met een ‘rejection rate’ van wel 80 à 90 procent! Hier wreekt zich vooringenomenheid en ondeskundigheid van sommige commissieleden. Deze commissie-uitspraak lijkt op een doelbewuste en unfaire poging tot naamsbeschadiging. Bovendien had een van de leden van de cie. Zwemmer, de heer Gunning, secretaris KNAW Bestuur, zich wegens schijn van partijdigheid en gebrek aan onafhankelijkheid dienen te verschonen.

Tenslotte: de grootste misvatting van de cie. Zwemmer is wellicht mijn veronderstelde onwaarschijnlijke publicatiedrift. Maar deze berust eveneens op een mythe. Ik heb het altijd als mijn taak gezien veel aandacht te besteden aan educatieve en disseminatie-producten. Het aantal hoogwaardige artikelen dat ik op jaarbasis in echte topjournals publiceer is misschien 15; de rest dient andere doelen. Ik vind het onbegrijpelijk dat de cie. Zwemmer zich niet eerst tot deskundige collega’s wereldwijd heeft gewend alvorens met een ondeskundig oordeel over mij en mijn mede-auteurs te komen. Met een goede organisatie van het onderzoek – samen met co-auteurs – is een aantal van 15 artikelen helemaal geen wonder of uitzondering.

Onkies.....

Ik neem het de cie. Zwemmer kwalijk dat ze grove onzorgvuldigheid heeft gepleegd door haar integriteitsonderzoek op zo een inferieure wijze en oppervlakkige – en dat is empirisch aantoonbaar – uit te voeren. Maar meer nog heeft het mij diep geraakt dat mijn helaas jong overleden en hooggeschatte collega Piet Rietveld – tevens lid van de KNAW – in de diverse plagiaatscans van de cie. Zwemmer ‘rücksichtslos’ als mede-auteur is meegenomen en dat over hem ook het verdict ‘questionable research practice’ is uitgestort. Daar waar normaliter elk onderzoek over een overledene wordt stopgezet omdat er geen verdediging meer mogelijk is, heeft de cie. Zwemmer blijkbaar niet de piëteit kunnen opbrengen die delen van het onderzoek dat ik samen met mijn overleden collega heb uitgevoerd buiten beschouwing te laten.

Ik heb hier geen goed woord voor over. De VU had dit nooit mogen tolereren. Hoe durft een trio van drie KNAW-leden de naam van een overleden KNAW-collega zonder enige vorm van hoor en wederhoor te besmeuren, en dan nog wel ten onrechte?

Juridische kronkels.....

De onstaansgeschiedenis van het rapport van de cie. Zwemmer is een zeer merkwaardige. Na een jaar stilzwijgen van de zijde van de commissie kreeg ik in januari 2015 drie weken de tijd om het rapport – met duizenden pagina's bijlagen en alles in geprinte vorm (waarom niet digitaal?) - op onjuistheden te controleren. Daarna heeft de commissie in tien dagen tijd een herziene versie gemaakt, waarin maar liefst 25 (!) procent van alle gewraakte publicaties was veranderd (vanwege fouten van de eerste en tweede soort in de eerste versie). Er bleken in het finale rapport zelfs een tiental nieuwe artikelen te zijn toegevoegd die ik niet ter inzage heb gekregen vóór publicatie van het eindrapport. Meer dan 20 procent van de gewraakte publicaties in het rapport van de commissie heb ik dus nooit kunnen controleren. Dat is in strijd met de eisen van zorgvuldigheid.

Na het voor de VU vernietigende oordeel van het LOWI (25 februari 2015) – waarin werd uitgesproken dat de VU ten onrechte anonieme klachten over mij in behandeling had genomen – zou het logisch en bestuurlijk correct zijn geweest wanneer de VU vervolgklachten – die volgens de VU zelf voortvloeien uit de eerste klachten-procedure van de cie. Drenth – terzijde had gelegd. Dit is een algemeen geaccepteerd bestuurskundig uitgangspunt. De VU had dus zelfs niet het recht de procedure van de cie. Zwemmer door te zetten en het als vertrouwelijk te beschouwen rapport openbaar te maken. Door dit wel te doen, heeft de VU zich schuldig gemaakt aan een onrechtmatige daad en zich opnieuw bezondigd aan het veroorzaken van 'reputatieschade' (zoals door het LOWI reeds was gesignaleerd).

Daarbij komt nog dat - bij afwezigheid van een concrete klacht tegen mij en mijn co-auteurs – het zeer aanvechtbaar is dat uitsluitend tegen mij een integriteitsonderzoek door de VU is gestart over 'zelf-plagiaat', terwijl de VU wist dat dit een gevestigde praxis is. In het onderhavige geval zijn mede-auteurs niet eens gehoord door de commissie!

In het rapport van de cie. Zwemmer zijn tot slot nog twee ernstige fouten te constateren die volledig strijdig zijn met het in Nederland geldende administratieve recht. In de eerste plaats zitten onder de lijst van 43 een groot aantal publicaties die reeds door een eerdere integriteitscommissie (de zgn. cie. Drenth) onderzocht zijn. Het is volstrekt buiten de orde deze zelfde items door een nieuwe integriteitscommissie – zonder een duidelijke nieuwe aanleiding – opnieuw te laten beoordelen ('ne bis in idem'). Het gaat hier om minimaal 9 publicaties, die

niet thuishoren in het normatieve oordeel dat de cie. Zwemmer aan haar ‘fact finding’ verbindt (zie tabel). Daarmee zijn de conclusies op voorhand reeds aanvechtbaar.

Een tweede onregelmatigheid in de conclusies van de cie. Zwemmer is gelegen in het feit dat de cie. Zwemmer er volstrekt onterecht van uitgaat dat de regels voor zelfplagiaat ondubbelzinnig en transparant zijn en reeds decennia lang bekend waren. Niets is minder waar. De VU heeft nota bene in het voorjaar 2014 aan de KNAW een advies ter zake gevraagd, omdat men het zelf ook niet wist. Dezelfde heer Gunning, secretaris van het KNAW bestuur – ten onrechte tevens lid van de cie. Zwemmer –, schrijft zelfs dat de regels over ‘zelf-plagiaat’ onduidelijk zijn, terwijl hij als lid van deze commissie hierover een hard negatief oordeel meent te moeten vellen! In het KNAW briefadvies van 2014 wordt een voorzichtig antwoord gegeven, maar de regels hiervoor zijn absoluut nog niet ondubbelzinnig uitgekristalliseerd. Het druist tegen alle rechtszekerheid in om een globaal beoordelingskader dat pas eind 2014 door universiteiten is geformaliseerd met terugwerkende kracht van toepassing te verklaren op gevallen van vóór eind 2014, zelfs tot 1995 aan toe! De conclusie van de cie. Zwemmer dat Nijkamp en zijn mede-auteurs zich schuldig zouden hebben gemaakt aan ‘questionable research practices’ – een begrip dat pas in 2014 is ingevoerd – tart elke rechtszekerheid en dient met kracht te worden verworpen.

Tenslotte.....

Meer dan 25 collega’s met wie ik in de afgelopen jaren op de afdeling Ruimtelijke Economie hartelijk heb samengewerkt, krijgen nu van Zwemmer c.s. ook het verwijt van ‘questionable research practice’. We hebben samen deze afdeling tot een topinstituut in de wereld gemaakt. Maar het is een afbraakbeleid op grond van niet bestaande regels over de fictie van ‘zelf-plagiaat’ een debat te ontketenen en verwijten te ventileren die duidelijk op de persoon gericht zijn. Beseft de VU leiding dan niet dat dit onrechtvaardig en buiten alle proporties is? In de afgelopen tijd ben ik door vele collega’s – ook uit andere faculteiten bij de VU – benaderd met zorgen over de vraag of men bij de VU nog wel veilig is. Ik zie nu reeds een exodus van jonge post-docs bij de VU, want er is behoefte aan een meer stimulerende en beschermende research omgeving. Het internationale imago van de VU blijkt – blijkens mededelingen van diverse collega’s in het buitenland – helaas snel af te nemen. Een beleid gericht op inquisitie leidt tot vernietiging van alle hoogstaande wetenschapsidealen en tot een degradatie van de VU.

Ik roep de VU op ruiterlijk te erkennen – in het spoor van de LOWI uitspraak – dat er inhoudelijk en procedureel ernstige fouten zijn gemaakt in de behandeling van het dossier van de cie. Zwemmer en daarmee de zaak waardig af te sluiten. Doorgaan op deze heilloze weg die

al bijna twee jaar duurt zal alleen maar meer verliezers opleveren en de goede naam van de VU – nationaal en internationaal – ernstig schaden. Besturen van een universiteit betekent m.i. dat problemen moeten worden opgelost en niet dat voortdurend nieuwe problemen worden gecreëerd.